

Gönderim Tarihi: 09.03.2016

Kabul Tarihi:18.07.2016

EĞİTİMİN DEĞERLERLE YENİDEN TANIMLANMASI

Redefinition of Education with Values

Deniz YAVUZ

Dr. Palandöken Hüseyin Avni Ulaş Anadolu Lisesi

deniz_0108@hotmail.com

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Değerler Eğitimi, okulların bünyesinde eğitimin yeniden yapılandırılması için desteklenen ve geliştirilerek uygulanan bir projedir. Bu projenin amacı daha huzurlu, mutlu bir dünya, toplum oluşturmak ve birey için milli, manevi ve evrensel değerlerin farkına varan kaliteli insan yetiştirmektir. Bu çalışmamızın giriş bölümünde değerler eğitimin bir proje olarak nasıl ortaya çıktığına yer verilmiştir. Daha sonra değer, eğitim, değerler eğitimi tanımlanarak bunların kavramsal olarak ne anlama geldiği belirtilmiştir. Çalışmamız boyunca küreselleşen modern bilgi çağına sıkıntıları, değerleri nasıl yozlaştırdığı üzerinde durulmuş, okulların bu dönemde sadece öğretime ve bireysel başarıya odaklanarak insana kazandırması gereken değerleri kazandırmadaki yetersizliği ve bireylerin sahip oldukları olumsuz nitelikler ve davranışlar vurgulanmıştır. Bu çerçevede niçin Değerler Eğitimi ihtiyacı duyulduğu irdelenmiştir. Eğitim sürecinin insana değerler kazandırmada ve bu değerlerle toplumu, insanı biçimlendirmede rolü büyüktür. Bu çalışmanın ana amacı bireye kazandırılmak istenilen değerlerin eğitimin bizzat kendisi olduğunu belirtmek ve insanı değerler ile tanımlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Eğitim, Değerler Eğitimi, Modern Eğitim Eleştirisi, İnsan

Abstract

Values Education is a project supported and develop fort he restructuring of education with in the scope of the schools. The purpose of this Project is to create a more peaceful and a happier world, and to education a qualified person aware of national, spiritual and universal values fort he society and the individual. In the introduction part of this study, it is mentioned how values education emerged as a project. Then value, education, values education are defined and what they mean conceptually. During the course of our study, it was emphasized that the modernization of the modern information age and the corruption of the values were emphasized. In this context, why values education is needed is examined. The role of education process in adding values to human and in shaping the society and the human with these values are inevitable. The main objective of this study is to indicate that the values desired to be given to the individual are education itself and to define the human with values

Keywords: Value, Education, Values Education, Modern Education Criticism, Human

Tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de insanların en temel problemlerinden biri eğitim olmuştur. Bu problem son zamanlarda değerler eğitimine kitlenmiş durumdadır. Özellikle de Brahma Kumaris hazırladığı “Yaşayan Değerler Eğitimi Projesi” adı altında Birleşmiş Milletlerin tarafında uygulamaya konulan bir proje olarak dünya ülkelerinde ve Türkiye’de büyük ilgi görmüştür. Projenin amacı daha iyi bir dünya için değerlerimizi paylaşmaktır. Bu proje işbirliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçakgönüllülük, barış, saygı, sorumluluk, hoşgörü, sadelik ve birlik olarak 12 evrensel değere odaklanmıştır. Dünyadaki değerlere olan bu ilginin bizdeki yansıması 18. Milli Eğitim Şurası Kararları arasında yer alarak “Değerler ve Eğitim Projesi” şeklinde uygulanmaya konulmuştur. Fakat bu uygulamaların başlamasıyla aklımızı bir takım sorular meşgul etmeye başlamıştır. Bu sorulardan ilki Değerler Eğitimi niçin gündemimizde yer almakta? Niçin Değerler Eğitimi gereklidir? Değerler Eğitiminin bir proje olarak uygulanmasının temel nedenleri nelerdir? Değerler Eğitimi bize yeni bir eğitim modeli mi sunuyor yoksa eğitimi kaybolmuş anlayışını eğitime yeniden yükleyerek eğitimi özüne mi dönüşünü sağlıyor?

Değerin, değerler eğitiminin ortaya çıkışında hiç şüphesiz modern felsefenin, modern çağın özellikle de sanayi devriminin sonuna rastlamaktadır. Değerin, insan ve onun ferdi ve sosyal etkinliklerini konu alan bilimlerde bu kadar öne çıkmasının nedeni, değerlerin insan için olması ve insanın kendisinin geliştirdiği bilim ve teknoloji karşısında insanlık değerlerini yitirmesidir (Bircan, 2015, s. 7) Bugün gerek dünya ülkelerinde gerekse ülkemizde değerlerin sözde varolup özde kaybolma sürecini yaşıyoruz. Dünya üzerinde değerler hızla tüketilmekte, içleri boşaltılmakta olduğu açık bir şekilde görünmektedir. (Ustaoğlu, 2015, s. 345. Bunun nedenlerinden bir de değerlerin toplumsal hayattan çekilmesi ile sosyal dengenin kaybolmasıdır (Ceylan- Zelka, 2015, s.91). İnsanı değerli kılan, insanı insan yapan özelliklerin toplumsal hayatta ve eğitimde işlevsiz hale gelmesi sonucu nasıl bir eğitim yapılması gerekliliğini sorgulamamız gerekir. Bu anlamda Değerler Eğitimi zaruri kılan değersizleşen insanı yeniden değerli kılma çabalarıdır (Küçükşen, 2015, s. 143).

İnsani değerlerin zayıfladığı, yanlış değerlerin doğru diye sunulduğu, bireylerin mutsuz, ailelerin huzursuz, toplumların dağılıp çözülmeye başladığı, doğanın kirlendiği küresel bir dünyada yaşıyoruz (Güllüce, 2015, s. 69. Değerlerin kaybolmasında iman ve ahlak ayrıştırılmasının büyük rolü vardır. Oysa iman ve ahlak ayrı şeyler değil, bir bütünü tamamlayan unsurlardır. İmanın zayıflaması ahlaki ve insani değerlerin kaybolması demektir (Dölek, 2015, s. 75-76). Dünya ülkelerinde son iki yüzyıldır eğitim

ve öğretim açısından nicelik- nitelik olarak çok önemli gelişmeler yaşansa da, insanlık henüz istediği huzur ve mutluluğa ulaşamamış hatta daha karmaşık ve belirsiz bir döneme girmiştir. Bunun da nedeni pozitivist ve seküler bir dünya görüşünün ürünü olan modern eğitim anlayışıdır (Köylü, 2016, s. 333). Değerler Eğitimin kaynağında toplumsal huzuru kaçıran, tehdit eden kişilerin varlığı ve bu kişilerin eğitim konusu yatmaktadır. Modern eğitim anlayışları ve modellerinin eğitimdeki yani bireydeki başarısızlıkları bizi tekrar eğitime, değerlere ve değerler eğitimine yönlendirmiştir. Eğitimin hayata yansımaları görülmemektedir. Hayatımıza anlam veren bizi şekillendiren, bizi bir arada tutan değerler birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da kaybolmuş ve anlamını yitirmiştir. Sıkıntı değerlerin davranışa dönüşmemesi ve dolayısıyla eğitimin amacına ulaşamaması söz konusudur.

Eğitim, Göktürk Türkçesinde “iğitmek” kökünden gelir ve beslemek, büyütme anlamına gelir (Yaman, 2016, s. 158). Bu tanım bize eğitimin beşikten mezara kadar olan bir süreç olduğunu anımsatır. Eğitim açısından besin nedir? Beslenen kimdir? Besin, eğitimde insanın ruhuna, zihnine, bedenine verilen gıdadır. Bu gıdanın bizim kültürümüzdeki anlamı terbiyedir. Terbiye, bireyin ruhuna aşılacak değerlerdir. Beslenen ise hiç şüphesiz eğitimin temelinde olan birey yani insanoğlunun kendisidir. Eğitim belli bir alanda, konuda bilgi ve beceri kazandırma, yetiştirme ve geliştirme işidir. En genel tanımıyla bireyin davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla istedik yönde değişiklik meydana getirme sürecidir.

Değer; bir şeyin önemini belirleyen soyut ölçü, kıymet, bir ulusun sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerleri kapsayan maddi ve manevi öğelerin tümüdür (Türkçe Sözlük, 2011, s. 607). Değer kavramı, Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan bir kavramdır. Yunanca değer, vasıf, meziyet, üstünlük, iyi yapmak, becermek, halletmek, düzeltmek, razı etmek, yatıştırmak gönül almak gibi anlara gelmektedir (Bircan, 2015, s. 11). Latince kıymetli olmak, güçlü olmak anlamına gelen Valere kökünden türetilmiştir (Keskin, 2016, s. 20.). Değer, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak, sürdürmek için üyelerin çoğunluğu tarafından gerekli ve doğru kabul edilen ortak duygu, düşünce, menfaat ve amacı yansıtan genelleştirilmiş ahlaki inanç ve inançlara denir. Değer sadece akılla değil, istek, duygu ve eylemde de dile gelen ifadelerdir (Kızılcelik- Erjem, 1994, 99; Pieper, 1999, s. 213). Değer, insanı değerli kılan, sahip olduğu üstün nitelikler ve donanımlardır. Birey açısından değer, uğruna uğraşılması, çaba gösterilmesi, gerçekleştirilmesi gereken, benimsenen, özenilen, önemsenen, üstün tutulandır. Burada değerler özneyle

onun arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaçları ve beklentiler ile ilgilidir (Özlem, 2004, s. 168).

Değer, öznenin bir olay karşısındaki tutum ve takındıkları tavırları ifade eder. (Cevizci, 2013, s. 1). Değer bu anlamda arzu edilen, arzu edilen şeye, olayla ilgili insan tutumu olmaktadır (Aydın, 2013, s. 1). Değerin arzu edilen ihtiyaç duyulan şeye karşı beslenen bir amaç olması, değeri insan davranışlarına bir ölçü bir sınır getiren kriter yapmaktadır (Özlem, 2001, s. 366). Değer, insanın nasıl davranmalıyız sorusuna verdiği bir cevabıdır (Ömerustaoğlu, 2015, s. 345.). Bu anlamda değer aynı zamanda olması gerekeni ifade eder. Değer tanımlarından hareketle bir takım ortak kavramlar öne çıkar. Bunlar; inanç, yargı, ölçüt, rehber, amaç, hedef, prensip, kural, kıymet, duyuş, düşünüş, tutum ve davranışdır (Keskin, 2016, s. 73-101). Değerler insanın tutum ve davranışlarını, amaç ve hedefleri etkilemekte ve yönlendirmektedir. Bireye davranışlarını yargılamaya yardımcı olduğu gibi kendinden ne beklendiğini bilinmesini sağlar (Yazıcı, 2006, s. 505). Toplumun, insanın kişiliği değerler üzerine inşa edilir. Eğitimde insani değerlerin inşasıdır. Bu inşa edilen değerlerle insan yetiştirme işidir. Eğitim, insan olma sürecinin bir parçasıdır. Sahip olunan, inşa edilen değerlerin davranışa dönüşmesi eğitimle gerçekleşir.

Değerler Eğitimi, hayat boyu devam eden değer kazanma ve kazandırma süreci olarak tanımlanır. (Yaman, 2016, s. 18) “Değerlerin açık ve bilinçli şekilde öğretilmesi süreci olup doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirerek onların bireysel ve mensubu olduğu topluma uyumlu bir şekilde davranabilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerilerin içselleştirilmesi faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Keskin, 2016, s. 74-77). Literatürde değerler eğitimi kavramını ise ahlak eğitimi, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi, hukuk eğitimi, din eğitimi olarak kullanıldığını da çok sık bir biçimde görmekteyiz (Keskin, 2016, s. 71). Bu anlamda değerler eğitimi bir ahlak, ruh ve mana, zihin, davranış, uyum birlikte yaşama için gerekli kurallara uyum terbiyesidir.

Bir arada yaşayan insanlar, sadece akli kullanarak eylemlerini yönlendirmez. Bir de başkalarını gözeten ilgi ve kaygıya bağlı olarak iyi-kötü, doğru-yanlış gibi değerler ve değerlendirmeler insanı yönlendirir. Bu değerlendirme her toplum bir takım duygusal kökenli eğilimler, yerleşik düşünceler, inançlar, töreler, alışkanlıklar, gelenek açısından ve bunlara dayanılarak yapılır (Özlem, 2004, s. 15).

Hayat kendi başına insanoğluna verilen bir değerdir. Platon ve dönemin rasyonalist Grek filozofları için varlık değerlerden doğmuştur.

Çünkü var olma değerli olmayı içerir (Özlem, 2004, s. 15). İnsan yaşamı bütünüyle değerler alanı, milli değerler, kültürel değerler, sosyal değerler, sanatsal değerler, bilimsel değerler, dini değerler, ahlaki değerler, tarihi değerler vs ile kuşatılmıştır. Bu yüzden değerlerle ilgili olmayan hiçbir insanı tutum ve davranıştan söz edilemez (Yaman, 2016, s. 18). Hayatımızı anlamlandırma, değerler eğitiminin varoluşsal amaçlarındandır. Değerler Eğitimi birlikte yaşayabileceğimiz bir dünya arzusunun tatmin etme gayesindedir (Bilecik, 2015, s. 277). Yaşam koşulları çerçevesinde hukuk temelli bir kültür geliştiren insanlar, yüksek uygarlıklar üretebilmek, refah içinde yaşamaları için yaşamlarını değerler üzerine kurmuşlar, atalarının kendilerine miras bıraktıkları deneyimler içindeki değerleri kullanmışlardır (Cereci, 2015, s. 13). Yaşamaya değer bir hayat bir dünya yaşanan değerler ve yeni üretilen değerlerle ortaya konulur.

İnsan türünün tarih boyunca varoluşsal ilerlemesi değerlerin güçlenmesi ile olacaktır (Şerati, 2014, s. 35). Değerler eğitimi, günümüz dünyasında yaşanan siyasi, sosyal, kültürel değişim ve gelişmeler sonucunda etkili ve verimli iletişim kurma, yaşanan sorunları etik kurallarına uygun bir şekilde çözmek için gereklidir (Kale, 2004, s. 313). Değerler Eğitiminin verildiği yerler okullar başta olmak üzere aile, medya, internet, sosyal çevre, sivil toplum örgütleri, üniversiteler toplumsal yaşamın her alanında olmalı ve toplumun bütün fertleri yazarları, sanatçıları, düşünürleri, filozofları, öğretmenler değerler eğitimi üstlenmeli ve model olmalıdır. Ancak çağımızda bu rol eğitim kurumları olan okullara verilmiştir. Okullar bir yandan mevcut kültürü yeni kuşaklara aktarıırken diğer yandan onlara yeni değerler yüklemek durumdadır (Özden, 2008, s. 154). Okullardaki Değerler Eğitiminin amacı bireylere sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır (Aydın-Gürler, 2013, s. 3). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'da milli eğitimin amaçları ahlaki, manevi değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmek şeklinde ifade edilir. Okullar değerler eğitiminin uygulandığı birimlerdir. Burada çok çeşitli değerler çok yoğun biçimde yaşanır. Bu durum tüm yükü okullara yüklemiştir. Ancak okullar bunu tek başına kaldıramamaktadır. Eğitim kurumlarını başarısızlığı bizi eğitimde yeni arayışlara yöneltmiş ve bu arayışı değerlere yönelme izlemiştir. Çünkü okullar çocuklara değerleri öğretmeyi unutmuş durumdadır. Modern eğitim, toplumun ahlaki kaygılarına cevap verememektedir. Bunun da en önemli nedeni modernitenin, küreselleşmenin, bilginin, teknolojinin birey ve topluma birçok alanda getirdiği sıkıntılar, tehditler ve sorunlardır. Modern çağda, bilgi çağında, erdem ve değerler zayıflamıştır. Aile anlamını kaybetmiş, bu kurumdaki sorunlar, sivil kültür

kötüye kullanılmış, sanal ortam oluşturan internet dünyası, şiddet, terör, hırsızlık, kolay yoldan çalışmadan servet edinme istekleri, yabancılaşma, varoluş bunalımı, köksüzlük, eğitim kurumlarını ve aileleri başarı endeksli yaklaşımları, eğitimde fırsat eşitliği, kürselleşme ile birlikte zaman ve mekan sınırlarının kalkması ve bunun kültüre olumsuz yansımaları, demokratik devlet anlayışlarının bireysel ve özgürlükçü anlayışının istenilen seviyeye ulaşmaması toplumsal yozlaşma ve eğitimin yozlaşması, gibi etkenler eğitimi modern dönemde bilgi ve teknoloji çağında çıkmaza sokmuştur. Modernizimin çıkmazları, toplumsal krize ve oradan da değerler eğitimi krizine dönüşmüştür. Çünkü bu sıkıntıları aşmanın, çözüm yolları üretmenin yolu eğitimidir.

Modern dönem aynı zamanda geleneksel değer dışında kendi değerlerini yaratmıştır. Günümüz insanı maddeci, bencil, tüketime dayalı bir yaşam tarzına sahip ve geleneksel değerlerden bir haberdar bir şekilde hayatını sürdürmektedir (Ceyhan- Zelka, 2015, s.83). Gösteriş, lüks yaşamın her alnın kuşatmıştır. Lüks ne demek? Tüketimde ilerleme, tüketim medeniyeti demektir. Tüketim medeniyeti ise vahşiliktir (Şeriatı, 2016, s. 71-73). Tüketim aynı zamanda taklit zihniyetinin ürünü, kendine ve kültürüne yabancılaşmanın göstergesidir. Güzel ve gösterişli giysiler çocuklar için uygun olmayıp temiz ve basit giysileri kendileri için yeterli kabul etmelidir (Kant, 2013). Tek tip giysilerin amacı tek tip insan modeli yaratmak şeklinde düşünmemek gerekir. Bu uygulama, bireyin kendini beğenmesine, kendiyle övünmesine, israfa fırsat vermez. Bireyler arasındaki ekonomik eşitsizliği dengeler ve nefretin önüne geçer.

Değerlerin inşasına her şeyden önce bireyden başlamak gerekir. İnsan önce kendini değerli görmeli, kendi değerini fark etmelidir. Bu gereklilik insanın başkalarını da değerli görmesi için önemlidir (Çapçioğlu - Çapçioğlu, 2015, s. 26).Değerler eğitiminde yaşamın merkezinde insan vardır. Bu açıdan değerler eğitimi bir hümanizmdir. Ancak modernleşme süreci insan merkezli bir toplum anlayışı oluştururken bu anlayış beklentileri yüksek, hırslı, bencil, aşırı tüketen, israfçı, gösterişli, tembellik, rahatlık, duyarsızlık, ilkesizlik, maneviyattan uzak hiçbir değer ve kural tanımayan olumsuz bir takım anlayışların oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum Allah-insan, âlem-insan, zaman-mekân, yeryüzü-gökyüzü, özne-nesne birliğini parçalamıştır (Ceyhan- Zelka, 2015, s. 99).

Günümüzde değerler eğitimi, her türlü dini değerlerden bağımsız olarak demokratik eğitimin bir parçası olarak görülmüş ve iyi bir yurttaş yetiştirmek için gerekliliğine inanılmıştır. Vatandaşlık ile devlet arasındaki siyasi bağ ve bir ulusa, devlete ait olma, görev ve sorumluluğu eğitimin

amaçları arasında olmuştur (Gözütok, 2015, s. 317). Demokratik devlet anlayışı ve bunun yansması olarak görülen modern eğitim daha çok bireyi ve özgürlüğü ön plan çıkarmış olmasına rağmen eğitim istenilen seviyelere ulaşmamıştır. Modern dünyanın değerleri olan birey ve özgürlük bireye zarar verir hale gelmiştir. Özgürlük ortamı bireyin ve değerlerin gelişmesine daha iyi olanak sağlayacak yerde bu değerlerin değersizleşmesine neden olmuş ve bu durum bireyi ve toplumu daha zor duruma sokmuştur. Birey kendi menfaatleri doğrultusunda özgürlüğü sınırsız, aşırı olarak yaşamaktadır. Jean M. Twenge bu bireyselliğin yaşandığı nesli “Ben Nesli” olarak adlandırır. Bu neslin bireysellik özellikleri: kendi ihtiyaçlarını ön plana koymak, kendinden memnun olmak, sır saklamadan her şeyin paylaşma, toplumsal onayın gerekmediği, öz saygı, eğlence, hayal, televizyon, internetle birlikte sanallaşma, para kazanma, cinselliğin faydalı arkadaş kabul edildiği, anormal giyim tarzlarını benimsendiği, dini algıların zayıflığı, hayatın günlük yaşandığı, toplumsal değerlere yabancılaşma, maddecilik, şiddet, başkaları için fedakârlığın kadınlar için zayıflık ve ezilmişlik olarak görüldüğü bir hale gelmiştir. Bunun eğitim açısında anlamı ise şudur: “Artık biz öğrencilerin hiçbir şey öğrenmesini istemiyoruz. Yeter ki öğrenciler kendilerini iyi hissetsinler.” (Köylü, 2016, s. 1-4). Amaç toplumsal kuralları yıkmak, bireyciliği pekiştirmektir. Toplumun her tarafında, filmlerde dahi işlenen en önemli kavram özgürlüktür. Toplumsal kurallara uymayan ama neyle mutlu oluyorsa onu yapmasına izin verilen bir anlayış modern toplumda işlenmektedir (Köylü, 2009, s. 10 vd.). Bugün ülkemizde özgürlük; sınırsızlık ve sorumsuzluk olarak anlaşılmakta ve kullanılmaktadır (Yaman, 2016, s. 26). İnsana sınırsız bir özgürlük tanırsa bütün hayatı boyunca kuralsızlık ve kanunsuzluk onun yakasını bırakmaz ve bu kuralsızlık ve kanunsuzluk ihmal edilirse yaşamın diğer bölümlerinde onarılamaz (Kant, 2013, s. 33-36). Çünkü bireysel özgürlük, bir uyuşturucu gibi zihni, sosyal özgürlükten ve sosyal bilinçten uzaklaştırmaktadır (Şeriatı, 2016, s. 73). Bireyin bir değere sahip olması bir bilinci gerektirir. Sokrates’in “Kendini Bil”, sözü Yunus Emre’nin “İlim kendini bilmektir/ Kendini bilmezsin/ Ya nice okumaktır” dizeleri bu gerçeğin vurgusudur.

Eğitimde bireysellik ve özgürlük istismar edilmektedir. Bu hareket tarzının aşırılığı değerleri yozlaştırmaktadır. Değerler eğitiminin bir amacı da bireye problemleri insanca, şiddete başvurmada çözme yeteneği geliştirmek olmalıdır. Fakat birey özgürlüğü sadece şikâyet etme, bireysel egosunu tatmin ederek karşısındaki insanı zor durumda bırakan bir hak olarak görmektedir. Tabi ki şikâyet etme günümüzde bireyin hakkını aramada kullandığı bir haktır. Ancak bireyler bu hakkı özgürlük adı altında kötü kullanmakta bir başka hakkı ihlal etmektedir. Bu hakta kul hakkıdır.

“Eğitim de insan önce disipline boyun eğdirmelidir. Disiplin insanın hayvani tabiatını, serkeşliği sınırlayan tesirdir.” (Kant, 2013, s. 43). Disiplin, eğitimden önce gelmelidir (Kant, 2013, s. 83). Değerler Eğitiminde işlenen özgürlük, hayata, bireye bir disiplin getirmeli, başıboşluğu, kuralsızlığı ortadan kaldırıp, bireye sorumluluk yüklemelidir. İnsan değer üreten bir varlıktır. Öğrenciler anlık durumlarda kendi menfaatleri için uydurdukları değerleri bir kenara bırakıp bireyciliğinin ötesinde ortak değerlerin inşasına katkı sağlamalı, ideal insan davranışlarını ortaya koymalıdır.

Değerler eğitiminin önem arz etmesinde bir diğer etmenlerden biri de eğitimin günümüzde sadece öğretim odaklı olmasıdır. Birey kendi gelişimini bilgi edinme ve depolamaya yoğunlaştırmış, bireysel başarı tek amaç olmuştur. Bu başarı anlayışı aileleri de akademik başarıya odaklamıştır. Bu odaklanmada artık okul, öğretmen sadece bir araç olmuştur. Eğitim kurumlarında artık öğrenilen şey sadece bilgidir. Böyle olunca bilgi özel kurslarla, dershanelerle bir iş sektörü haline dönüşmüştür. Eğitim bir donanım işidir. Tabii ki bu anlamda sadece bilgi eksenli değildir. Bilginin yanından unutulmuş dini, ahlaki, insani, kültürel değerlerimizdir. Bunda tabii ki sosyal hayattaki, siyasal, kültürel, ekonomik, değişimler, eğitim alanında da değişimleri zorunlu hale getirmiş bir takım dayatmalara sebep olmuştur. Çünkü bilgi toplumunda bilgi tabanlı değişim hareketleri, yeni eğitim olanakları bireylerin eğitimdeki beklentilerini değiştirmiştir. (Genç - Eryaman, 2008, s. 89). Eğitim bu durumda bireye uygun öğrenme ortamları yaratılmasına yönelik bir sürecin adı olmuştur.

Okulu sadece bir atölye, bir laboratuvar haline getirmek esaslı olan insan varlığını yok etmeye çalışmaktır. Okulda insanı kovarak sadece tekniği geliştirmek insanı tekniğin ayakları altında ezmektir. Bu da insan ve insanlığın yıkılışını ve felaketini doğurur (Topçu, 2016, s. 151). Çünkü ilim sevgisi aşılanmadı, âlimin üstünlüğü telkin edilmedi, ilme gerçekten inanılmadı. Yapılan iş bizim hayati menfaatlerimiz için araç olarak kullanıldı, istismar edildi ve teknik putlaştırıldı. (Topçu, 2016, s. 14). Oysa bilgiye, içinde yaşadığımız çağda rahatlıkla her yerde her şekilde kolayca ulaşılabilir. “Okul pratik değeri olan niteliklerle bağlantı kuramadığından dolayı mevcut okul sistemi mantıklı değildir.” (Illich, 2016, s. 25). Eğitim işi dünyevi değildir. Bilgiyi, bilgeliğe dönüştürmelidir. İşte bu Değerler Eğitimi’nin temel amacı olmalıdır. Eğitim hayat bilgisi dersine dönüştürülmüş bir Değerler Eğitimi olmalıdır. Değerler Eğitimi ideal amacı, bireye yol göstererek neyin iyi neyin kötü olduğunu ayırt edebilen, kendini bilen, bireyin iyi bir hayat yaşamasını sağlayacak temel ahlaki değerlerle donatılmış iyi, adaletli, erdemli, vicdanlı, sorumluluğunun bilincinde, gelişime

açık olumlu davranışlara sahip kaliteli insanlar yetiştirmek olmalıdır (Illich, 2016, s. 29).

Değerler Eğitimi nasıl verilmelidir? Değerler Eğitiminde belirlenen temel değerler bize ne kadar uygundur? Bizim sorunlarımıza ne kadar çözüm getirmektedir? Günümüzde değerler eğitimi başlığı altında ele alınan kavramlar modern dünyadan ithal edilmiş oldukları açıktır. Değer kavramı dâhil birçok değerlerimiz şuan bir kökten mahrumdur. Değerlerimizi kendi kültür topraklarımızdan, kendi, köklerimizden yeniden yeşertmeliyiz. Dini, ahlaki, kültürel değerlerimizi hayatın her alanında, ailede, okulda, medyada, internette, sokakta, camide vs, yer edinebilmelerine olanak sağlamalı ve bu değerler işlenmelidir. Bireyin davranışları üzerinde değerlerin varlığını hissetmeli, kendini bunlara göre yönlendirmelidir. Değerler eğitiminin uygulanmasında örnek modellerinde değerlere sahip olması gerektiği açıktır. Çünkü okullar da öğretmenlerin öğrenciler üzerinde etkisi yeterli değildir. Rahatlık, sadece okulda değil okul dışında da ahlaki ilkelerin, değerlerin sınırlarını aşarak bir yaşam biçimine dönüşmüştür. Öğretmenlerin yanı sıra toplum içinde de yer alan kanat önderlerinin, hocaların, yazarların, şairlerin, filozofların, sanatçıların birey üzerindeki etkisi kesindir. Bundan yararlanılmalıdır. Bunu yaparken de bireye telkin, ikna, bireyi değerler ve vicdanı ile baş başa bırakarak empati kurması, hissetmesi ve içselleştirilmesi böyle teorik eğitimin pratiğe yani davranışa dönüştürülmesi gerekir. Değerlerin çocukluktan itibaren bireylerle tanıştırılıp yaşantı yoluyla içselleştirilip davranışa dönüştürülmesi ve hayata geçirilmesi değerler eğitiminin amacına ulaşmış olmasının göstergesidir.

SONUÇ

Günümüzde eğitim, birey üzerinde etkili olamamış ve yetersiz kalmıştır. Bu da bizi eğitimde yeni arayışlara götürmüştür. Eğitimdeki bu yeni arayışı eğitimin özüne dönme çabası olarak değerlendirebiliriz. Değerler Eğitimi, eğitimin bir parçası ve eğitimin ana amacıdır. Eğitimden onu koparmak mümkün değildir. Bu yüzden eğitimi, değerlerle tekrar tanımlamamız, yönlendirmemiz, belirlememiz uygun olacaktır. Değerler insanların tutum ve davranışlarını etkilemekte, insanın kişiliği ve şahsiyetini oluşturmaktadır. İnsan, değerler üzerine inşa edilmelidir. Eğitimi tekrar değerlerle tanımladığımızda, eğitim seviyemiz istenilen seviyeye yükselecek, değerlerin içselleştiği ve önemsendiği görülecektir. Bireyleri değerler sistemi içinde yetiştirdiğimizde insanlık gerçek manada insanlık mertebesine ulaşacaktır. Çünkü Değerler Eğitimi, insanı insan yapan özelliklerin hayata geçirilmesinden ibarettir. İnsanın insana, insanın erdeme yolcuğudur. Birey de sorumluluğunun bilincinde değerlere yönelmeli ve

değerleri içselleştirip eyleme dönüştürmeli yani davranışlarına yansıtmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aydın, M.Z - Akyol Gürler, Ş. (2013). *Okullarda Değerler Eğitimi*, Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Bilecik, S. (2015), "Değerler Eğitimi Din Eğitimine Alternatif Mi?" *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, Editör: Cengiz Gündoğdu, cilt:III, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 277-292.
- Bircan, H. H. (2015), *Değerler Bilançosu*, (Editör: Hasan Hüseyin Bircan vd.), Konya: Çizgi Kitabevi, 1-35.
- Cereci, S. (2015), "Değerlerin Oluşmasında ve Yitiminde Medyanın Rolü", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), cilt:II, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 13-26.
- Cevizci Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*
- Ceyhan ,M. S. - Zelka, M. (2015). "Değerler Erozyonun Tüketim Harcamalarına Etkisi", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), cilt:II, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 83-125.
- Çapcıoğlu, İ.- Çapcıoğlu, F. (2015), "Popüler Kültürün Metalaştırdığı Değerlerimizi Nasıl Yeniden İnşa Edelim?" *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), cilt:III, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 21-29.
- Dölek, A. (2015), "Değerlerin Yeniden İnşasında İman-Ahlak Bütünlüğü", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 75-87.
- Genç, S. Z. - Eryaman, M. Y. (2008), "Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Programları", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 89- 102
- Gözütok, Ş. (2015), "Günümüzde Değer Üretme Problemi ve Önerileri", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), cilt:II, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 315-320.
- Güllüce, V. (2015), "İnsani Değerlerin İnşasında İman Esaslarının Rolü ", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), cilt.I, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 69-73.
- Illich, I. (2016), *Okulsuz Toplum*, (Çev. Mehmet Özsoy), Şule Yayınları.
- Kale, N. (2004), "Nasıl Bir Değerler Eğitimi", *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyum*, 313-322.
- Kant, I. (2013). *Eğitim Üzerine*, 3. Baskı, (Çev: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, 33-36.
- Keskin, Y. (2016), *Değerler Eğitimi Yaklaşımları, Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*, (Editör: Mustafa Köylü), 1. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 73-101.
- Keskin, Y.(2016), *Değerlere Genel Bakış: Tanımı, Özellikleri, İşlevi ve Sınıflandırılması, Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*, (Editör: Mustafa Köylü), 1.Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 19-52.
- Kızılcılık, S. - Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*, Ankara:

- Atilla Kitapevi.
- Köylü, M. (2016), *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitim*, (Editör: Mustafa Köylü), 1.Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçükşen, K. (2015), “Modernitenin Gölgesinde İktisat Ahlakı ve Değerlerimiz”, *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası II*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 143-156.
- Ömerustaoğlu, A. (2015), "Değerler Eğitimin Değeri", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası*, (Editör: Cengiz Gündoğdu), Cilt:III, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 345-348.
- Özden, Y.(2008), *Eğitimde Yeni Değerler Eğitimde Dönüşüm*, 6.Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Özlem, D. (2001). *Günümüzde Felsefi Disiplinler*, İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- Özlem, D. (2004). *Etik Ahlak Felsefesi*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.
- Pieper, A. (1999), *Etiğe Giriş*, (Çev: Veysel Atayman-Gönül Sezer), Ayrıntı Yayınları.
- Şerati, A. (2016), *Bilim ve Eşekleştirme*, (çev: Murat Demirkol), Ankara: Fecr Yayınları.
- Şerati, A. (2014), *Gençlik, Batı Kültürü ve İslam İrfanı*, (Çev: S.Kılıç), Bilgi Adamlar Yayınları.
- Topçu, N. (2016), *Türkiyenin Maarif Davası*, 23.Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Türkçe Sözlük*, (2011), 11. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 607.
- Yaman, E. (2016), *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar*, 4.Baskı, Ankara: Akçay Yayınları.
- Yazıcı, K. (2006). “Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış”, *TÜBAR XIX*, Niğde, 499-522.